

فرهنگی

چستی سلاح شهادت طلبی

کروانهای به سمت خوبیها

محمدرضا اسلمی

اشاره:

اندیشه شهادت طلبی در حالی هم به عنوان ارزش و هم به عنوان برنامه‌ای مناسب برای صیانت از ارزش‌ها و درونمایه‌های دینی در اسلام مطرح است که شاید در نگرش مکاتب ماتریالیستی و اومانیستی موجود در غرب که ماده و انسان را معیار سنجش می‌دانند، بی‌مفهوم و حتی ضد ارزش تلقی شود. در این اندیشه، فرد حاضر است جان خود را فدا کند تا باعث بقای دین و احیای معنوی جامعه‌اش شود. موضوع شهادت طلبی با اعتقاد به معاد گره خورده است و طبعاً رابطه مستقیم و تنگاتنگی با معنویت، ماده‌گریزی و خدامحوری دارد. بنا بر چنین بینشی، این امر که انسان جانش را در معرض کشته شدن قرار دهد، در نگاه اول یک ارزش نیست و حتی یک ضد ارزش محسوب می‌شود؛ ولی هنگامی که اهداف والایی بر این فعل مترتب باشد، رنگ کاملاً ارزشی به خود می‌گیرد.

در نظر گروهی،
عملیات
 شهادت طلبانه کاملاً
 خلاف عقل و منطق
 انسانی است؛ چرا
 که فرد با این کار،
 هستی خود را به
 نیستی مبدل کرده
 و با دستان خود،
 نابودی اش را رقم
 می زند.

چرا سلاح شهادت طلبی؟

علی رغم پیشرفت های
 انکارناپذیر غرب در عرصه های
 علمی، صنعتی و نظامی، اینک
 شهادت طلبی به عنوان یک
 ایدئولوژی بی نظیر اسلام، چون
 سلاحی کارآمد و بی رقیب، نقش
 چشمگیری در حفظ و گسترش
 جغرافیایی و تاریخی اسلام و
 اعتلای جایگاه آن ایفا نموده و
 دیدگان اندیشمندان زیادی از

سراسر پهنه گسترده سیاسی جهان به سوی آن معطوف شده است. این مهم با تجربه های
 متعدد در مبارزات نظامی و سیاسی، قدرت اعجاب انگیز خود را به اثبات رسانده است.
 هشت سال جنگ تحمیلی و نابرابر ایران و عراق و مقاومت سی و سه روزه لبنان در مقابل
 یکی از لشکرهای برتر نظامی دنیا، نمونه های روشنی از این توان عظیم به شمار می روند.
 به نظر می رسد با توجه به این که ابرقدرت های استعمارگر جهان که همواره بزرگترین مانع
 رشد و نفوذ اسلام بوده اند، با وجود اطلاع از وجود چنین سلاح ویرانگری در میان مسلمانان،
 هرگز موفق به استفاده از آن نشده اند، باید بیش از پیش به کالبدشکافی این موضوع پرداخت
 و راز این انحصار، غلبه و موانع موجود در برابر آن را بررسی کرد تا به راهکارهای اساسی و
 مؤثر در حفظ و استحکام بخشیدن به آن دست یافت.

عوامل بازدارنده

۱. ترس از فنا و نابودی: یکی از بزرگترین عوامل تردید در پذیرش اندیشه شهادت طلبی
 -که بیشتر ریشه در افکار مادی گرایانه دارد- ترس بشر از فنا و نابودی است. در نظر گروهی،
 عملیات شهادت طلبانه کاملاً خلاف عقل و منطق انسانی است؛ چرا که فرد با این کار، هستی
 خود را به نیستی مبدل کرده و با دستان خود، نابودی اش را رقم می زند.
 ۲. ترس از دادن لذت ها: در علم اخلاق، «لذت» از شاخص هایی است که در ایجاد
 شوق و انگیزه و در نهایت کشیده شدن فرد به سمت عمل، نقش اساسی را ایفا می کند.
 بی شک عدم درک دستیابی به لذتی ارزشمند در عملیات شهادت طلبانه، می تواند یکی از
 جدی ترین عوامل بازدارنده در پذیرش تفکر شهادت طلبی باشد، چه رسد به اینکه برخی به
 جای احتمال دستیابی به لذت، به خاطر از دست دادن لذایذ دنیایی، احساس وجود ضرر هم
 داشته باشند.

۳. توهم مخالفت شرع: یکی دیگر از عوامل بازدارنده موجود در اذهان افراد مسلمان، سنچش
 این اندیشه با معیارهای اسلامی و ایجاد انگاره تضاد آن با نگرش شرع مقدس اسلام است.
 گاهی توهم می شود که چنین کاری در واقع یک خودکشی است و شرع مخالف آن بوده و
 آن را ضد ارزش می داند؛ بنابراین ممکن است با انتخاب راه شهادت طلبی نه تنها در راه اسلام
 گام بر ندارد، بلکه در مسیر انحراف قدم نهد.

شهادت طلبی در نگرش اسلامی

شهادت در فرهنگ اسلام دارای دو معنی متفاوت است. معنی
 خاص شهادت همان کشته شدن در معرکه جنگ در
 راه خداست که احکام خاص فقه اسلام مثل
 عدم نیاز به غسل و کفن و... بر آن

شهادت در فرهنگ اسلام دارای دو معنی متفاوت است. معنی خاص شهادت همان کشته شدن در معرکه جنگ در راه خداست اما معنی وسیع‌تر شهادت آن است که انسان در مسیر انجام وظیفه الهی و رسیدن به آرمان‌های اصیل دین کشته شود یا بمیرد

مترتب است؛ اما معنی وسیع‌تر شهادت آن است که انسان در مسیر انجام وظیفه الهی و رسیدن به آرمان‌های اصیل دین کشته شود یا بمیرد:

و من یخرج من بیته مهاجرا إلی الله و رسوله ثم یدرکه الموت فقد وقع أجره علی الله؛ و هر کس به عنوان مهاجرت به سوی خدا و پیامبر او از خانه خود بیرون رود، سپس مرگش فرا رسد، پاداش او بر خداست.

با این نگرش اسلام، دیگر جای هیچ شک و شبهه‌ای برای انتخاب این راه بزرگ باقی نمی‌ماند و مسلمانان حاضرند در راه خدا به شهادت برسند تا دین و ارزش‌هایشان حفظ شود.

ایجاد عشق به شهادت طلبی در اسلام

رویکرد اسلام به موضوع شهادت طلبی، به گونه‌ای بوده است که ریشه موانع را در مسلمانان خشکانیده و نگرشی نو در اذهان افراد به وجود آورده است. اسلام نه تنها شهید را فانی نمی‌داند، بلکه حیات حقیقی را نیز از ویژگی‌های والای او معرفی می‌کند. خداوند متعال صریحا در آیه ۱۶۹ سوره آل عمران می‌فرماید:

و لا تحسبنّ الذین قتلوا فی سبیل الله امواتا بل احیاء عند ربهم یرزقون؛ هرگز گمان مبر کسانی که در راه خدا کشته شدند، مردگانند! بلکه آنان زنده‌اند و نزد پروردگارشان روزی داده می‌شوند.

علاوه بر آن، با ذکر لذایذ ابدی و بی‌نهایت حاصل از شهادت، تغییری ژرف در ماهیت اندیشه بشر ایجاد کرده، چنان انگیزه راسخی را در او به وجود می‌آورد که نه تنها دیگر از این عمل ابراز تنفر نمی‌کند، بلکه عاشق شهادت نیز می‌شود. تا آن جا که اگر عده‌ای به خاطر مشکلاتی نمی‌توانند در جهاد شرکت کنند، چشمانشان اشکبار می‌گردد:

ولا علی الذین اذما انوک لتحملهم قلت لا اجد ما احملکم علیه تولّوا و اعینهم تفیض من الدمع حزنا الا یجدوا ما ینفقون.؟؛ و (نیز) ایرادی نیست بر آن‌ها که وقتی نزد تو آمدند که آنان را بر مرکبی سوار کنی، گفتی «مرکبی که شما را بر آن سوار کنم، ندارم» (از نزد تو) بازگشتند، در حالی که چشمانشان از اندوه اشکبار بود؛ زیرا چیزی نداشتند که در راه خدا اتفاق کنند (و با آن به میدان بروند).

در واقع خداوند متعال با طرح برنامه خریداری جان افراد مؤمن در مقابل اعطاء نعمات بی‌پایان اخروی در بهشت، استراتژی استواری را در مقابل خطر پس‌آمدهای ضعف بزرگ «ترس از

کشته شدن» اتخاذ و عقبه‌ای پایدار را برای بقاء نهال نوپای اسلام پی‌ریزی کرده است. آن جا که فرمود:

ان الله اشتری من المؤمنین انفسهم و اموالهم بأن لهم الجنة.؟؛ خداوند از مؤمنان، جان‌ها و اموالشان را خریداری کرده، که (در برابرش) بهشت برای آنان باشد.

این دین کامل، با ذکر پاداش‌ها و وعده‌های حقیقی، بزرگ‌ترین لذت‌ها را در تأمین آن‌ها می‌داند و لذت‌های زودگذر دنیایی را همچون بیازی و فریب تلقی می‌کند. از دیدگاه اسلام؛ لذت‌های دنیوی، پنداری و محدود است. امام سجّاد (ع) در دعای خویش در حق مجاهدان راه خدا، از خداوند می‌خواهد که شوق آن سراب‌ها را از قلب مجاهدان دور سازد:

و انسهم عند لقاءهم العدو ذکر دنیا هم الخداعه و امع عن قلوبهم خطرات المال الفتنون؛ بارالها! فکر این دنیای فریبنده را به هنگامی که آن‌ها در برابر دشمنان قرار می‌گیرند، از نظرشان دور فرما و اهمیت اموال فتنه‌انگیز

بی تردید هرگز کسی به این جایگاه نمی‌رسد که جان خود را در کف گرفته و بدون هیچ‌گونه دغدغه‌ای آن را فدای حقیقت کند، مگر با داشتن یک ایمان بسیار قوی و استوار.

و دلر با را از صفحه قلوبشان محو نما.

ایمان و شهادت طلبی

بی تردید هرگز کسی به این جایگاه نمی‌رسد که جان خود را در کف گرفته و بدون هیچ‌گونه دغدغه‌ای آن را فدای حقیقت کند، مگر با داشتن یک ایمان بسیار قوی و استوار. در واقع با معرفی روحیه شهادت طلبی به عنوان یک سلاح، باید ایمان را نیز کارخانه ساخت آن بدانیم. ایمانی که موجب آسان نمودن تحمل هرگونه سختی در مقابل احیای حقایق می‌شود. خداوند متعال با اشاره به این واقعیتی فرماید:

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ؛ مؤمنان واقعی تنها کسانی هستند که به خدا و رسولش ایمان آورده‌اند، سپس هرگز شک و تردید به خود راه ندادند و با اموال و جان‌های خود در راه خدا جهاد کرده‌اند، آن‌ها راستگویند. نمونه‌های زیادی از این افراد را می‌توان در صفحات تاریخ مشاهده کرد. گفت و گوی یاران اباعبدالله (ع) با ایشان در حادثه عاشورا، از وجود چنین ایمانی در آن‌ها حکایت می‌کند. گفت و گوهایی چون سخنان والای حضرت ابوالفضل العباس، علی اکبر، قاسم بن الحسن و ...
جمله حضرت سیدالشهداء (ع)، بیانگر اوج معرفت‌های حاصل از چنین ایمانی است: ان کان دین محمد لم یستقم إلا بقتلی، فیا سیوف خذینی؛ اگر دین محمد (ص) جز با کشتن من سالم نمی‌ماند، پس ای شمشیرها مرا در یابید.

ویژگی‌های شهادت طلبی

۱. رمز پایداری

روحیه شهادت طلبی، سلاحی است که در صورت وجود، مقاومت و استواری سپاه را تضمین خواهد کرد و آن قدر که روحیه عالی سربازان در پیروزی تأثیر دارد، کم و کیف آن‌ها و چگونگی سلاحشان اثر ندارد. «پایداری» که شاید بتوان گفت مهمترین عامل پیروزی است، نیاز به یک محرک قوی دارد که جز با عامل معنویت، نمی‌توان آن را در بشر امروز ایجاد نمود؛ و به همین خاطر است که بسیاری از لشگرهای نظامی دنیا، در این مسئله با ضعف جدی روبه رو هستند؛ حقیقتی که اسلام توانسته است آن را به خوبی در اعماق اذهان و قلوب مسلمانان جای دهد و به همین دلیل سپاه اسلام به دژی آهنین و غیر قابل نفوذ در برابر کفار تبدیل شده است.

۲. محکم‌ترین دستاویز

در عصر کنونی که بیش از قدرت فیزیکی سلاح‌ها، موضوعات جنبی و تأثیرگذار دیگری مانند پدافند غیر عامل و ... مورد توجه قرار گرفته است، به نظر می‌رسد دستاویزی کارآمدتر از ایجاد روحیه

«پایداری» که شاید بتوان گفت مهمترین عامل پیروزی است، نیاز به یک محرک قوی دارد که جز با عامل معنویت، نمی‌توان آن را در بشر امروز ایجاد نمود

سلاحی که با وجود داشتن قدرت بالا، خیلی قابل پیش‌بینی نیست، همین روحیه شهادت‌طلبی در افراد است.

شهادت‌طلبی در سپاهیان وجود ندارد؛ چرا که با وجود سلاح‌های گوناگون و حتی با قدرت تخریب‌های بسیار بالا، نتیجه‌ای جز ضربه زدن به لشکر خصم، حاصل نخواهد شد. بنابراین در صورت وجود اندک قدرت پشتیبانی دشمن، این ضربات نمی‌تواند نقش مهمی را در شکست او ایفا کند. این در حالی است که اگر روحیه شهادت‌طلبی در افراد نهادینه شده باشد، دشمن ضربه محکمی خواهد خورد و هر چند که به سلاح‌های محکمی مجهز باشد، توان مبارزه با سپاه شهادت‌طلب را نخواهد داشت و در نهایت برتری با نیرویی است که بتواند با اتکا به روحیه شهادت‌طلبی، مقاومت بیشتری داشته‌باشد.

۳. غیر قابل پیش‌بینی برای دشمنان

در جنگ‌ها معمولاً طرفین پیش‌بینی‌هایی نسبت به توانایی‌های یکدیگر دارند که بر اساس آن، جوانب و زوایای جنگ را برنامه‌ریزی می‌کنند؛ اما سلاحی که با وجود داشتن قدرت بالا، خیلی قابل پیش‌بینی نیست، همین روحیه شهادت‌طلبی در افراد است. به همین جهت می‌توان از این طریق، نیروهای دشمن را غافلگیر کرد و با یک شبیخون از پیش طراحی نشده، ضربات لازم را بر بدنه لشکر دشمن وارد و مجال رویارویی با سپاه اسلام را از آنان سلب کرد.

۴. خوف‌آورترین نیرو

اختراع سلاح‌های عظیم هسته‌ای، میکروبی، شیمیایی و... وحشت زیادی را در دل‌ها پدید آورده است، اما با این وجود می‌بینیم که کشورهای دارای چنین نیروی امکاناتی، از سلاح دیگری می‌ترسند که گویا آن را قدرتمندتر از این سلاح‌ها می‌دانند و آن چیزی نیست جز سلاح شهادت‌طلبی. به راستی جای تعجب نیست که روحیه شهادت‌طلبی، دارای چنین ویژگی‌ای است و هر آسانی که از این طریق در دل معاندان ایجاد می‌کند، بیشتر از هر عامل دیگری می‌باشد.

۵. دوام قدرت و برتری این سلاح

تجربه نشان داده است، هر سلاحی که اختراع شده است، پس از مدتی در برابر سلاح قدرتمندتری قرار گرفته است که حتی توان عرض اندام در مقابل آن را نداشته است. تنها سلاحی که هیچ‌گاه قدرتمندتر از آن نخواهد آمد، همین روحیه شهادت‌طلبی افراد است.

۶. همیشه و همه جایی بودن این سلاح

سلاح‌های مختلف جنگی، هر چند شاید دارای مزایای بسیار خوبی باشند که برای حفاظت جان و یا حتی برتری بر دشمن مؤثر است؛ اما باید توجه داشت که آن سلاح‌ها شاید نتوانند در همه شرایط، کارآمدی خود را حفظ کنند. حتی اگر چنین باشد، بی‌شک همیشه در دسترس نخواهند بود. اینجاست که ضرورت وجود سلاحی که همیشه در دسترس بوده و کارآمد هم باشد، احساس می‌شود و این سلاح چیزی نیست جز داشتن روحیه شهادت‌طلبی.

سخن پایانی

به نظر می‌رسد در فضای سکولاری ناشی از جنبش مدرنیسم در دنیا و خطرات فرارویش، آنچه که می‌تواند ما را از تنگناهای فکری و عملی حفظ کند و در جهت حفظ و بسط کبان اسلام و اعتلای روزافزون توان آن پیش برد، رجوع دائم به آموزه‌های ناب دینی است. عنصر شهادت‌طلبی یکی از این دریافته‌های اصیل و ناب اسلامی است که در لوای شیوه متافیزیکی و فراعقلی‌اش، می‌تواند پشتوانه‌ای قابل اعتماد در رویارویی با قدرت‌های فیزیکی موجود در جهان باشد.

پی‌نوشت‌ها

۱. نساء، آیه ۱۰۰.

۲. توبه، ۹۲.

۳. توبه، ۱۱۱.

۴. الصحیفة السجادية؛ قم: دفتر نشر الهادی، ص ۱۲۶.

۵. حجرات، ۱۵.

۶. سلمان‌هادی طعمه؛ تراث کربلا؛ بیروت: مؤسسه الأعلی المطبوعات؛ ص ۲۸۹.

